

Høringsvar: forskrift om universell utforming av IKT-løsninger

Dysleksi Norge er glad for at det endelig kommer en forskrift om universell utforming av IKT-løsninger. En stadig større del av individers mulighet for samfunnsdeltagelse og sosial inkludering foregår på nett eller gjennom nett-løsninger.

Det er et svært viktig prinsipp at det er virksomhetens hovedløsning og virksomhetens alminnelige funksjon som skal være universelt utformet. Vi er glad for at dette prinsippet vektlegges, men stiller spørsmålstegn ved om det er nok at en av flere hovedløsninger er universelt utformet dersom de er plassert ved siden av hverandre. Dersom kun en eller noen få innsjekkingsautomater på flyplassen er "universelt utformet" er det mer snakk om unike tilpasninger. Dette er etter vårt skjønn ikke i tråd med prinsippet om universell utforming hvor hele poenget er at man tilpasser løsninger i samfunnet for alle – fremfor tilpassete løsninger for noen få.

For Dysleksi Norge er **klart språk** blant de viktigste virkemidlene for å sikre universell utforming. Vi merker oss at dette hovedsakelig fremkom muntlig i høringsmøtet 15. januar og ikke vektlegges særlig i høringsnotatet/forslaget.

Dysleksi Norge ønsker spesielt å kommentere på følgende:

1. Virkeområde (Utdanning unntatt)
2. Tilsyns- og klagemuligheter
3. WCAG 2.0 som kravspesifikasjon

VIRKEOMRÅDE

Flere sektorer er unntatt lovens virkeområde med begrunnelsen at de omfattes av annen lovgivning. Dysleksi Norge er sterkt uenig i at utdanning skal være et unntatt virkeområde for forskriften. Det poengteres at individuell tilrettelegging er et viktigere prinsipp enn universell utforming innenfor utdanning. Dysleksi Norge er enig i at individuell tilrettelegging er av stor betydning. For elever med lese-, skrive-, matte- og språkvansker er individuelle tilpasninger av skolehverdagen selve forutsetningen for å lykkes. Dette gjelder særlig for pedagogiske læremidler og kompensierende hjelpemidler som er **personlige verktøy**. Disse, sammen med tilrettelegging i opplæringen, skal og bør være **individuell** tilrettelagt.

Når det er sagt er det ikke her snakk om å universelt utforme individuelle løsninger. Opplæringsloven omtaler individuell tilrettelegging, men ikke universell utforming. Universell utforming og individuell tilrettelegging utelukker ikke hverandre fordi de retter seg mot ulike IKT-løsninger. Eksempler på IKT-løsninger som bør utformes universelt fremfor individuelt er læringsplattformer som Fronter og itslearning og skolens hjemmesider der de publiserer sentral informasjon og forutsetter elevenes deltagelse. **Dysleksi Norge mener at utdanning må være et av virkeområdene for den nye forskriften.**

Læringsplattformer og skolens hjemmeside brukes av elever så vel som foresatte og utgjør en stor del av befolkningen og omfattes derfor av begrepet allmennheten.

Annet om virkeområde: I forarbeidene er betydningen for samfunnsdeltagelse og tilgang til standarder tillagt stor vekt. Det er også de økonomiske konsekvensene for bedriftene. Vi opplever at denne forholdsmessighetsvurderingen i større grad tar hensyn til bedriftenes økonomi enn til individenes behov for universelle løsninger. Vi er bekymret for at søknad om dispensasjon nærmest blir hovedregelen og ikke unntaket. Vi mener at hovedregelen må være at bedrifter skal følge forskriften, mens en unntaksvis

kan innvilge dispensasjon dersom tungtveiende grunner tilsier det. Generelt virker det som at bedriftene vernes i større grad enn de personene som behøver universelle løsninger. F.eks er slik vi leser det bedriftenes/virksomhetenes klageadgang spesifisert, mens brukernes klageadgang ikke er nevnt.

KLAGEADGANG OG TILSYNSMYNDIGHET

Dysleksi Norge mener at dersom en nettside ikke oppleves som universelt utformet må det være mulig for enkeltpersoner og organisasjoner **å klage inn nettstedet og få vurdert om virksomheten diskriminerer personer med nedsatt funksjonsevne eller ikke**. En oppnevnt tilsynsmyndighet må gjøre denne vurderingen. Vurderingen må ta et bredere utgangspunkt enn retningslinjene som følger av WCAG 2.0 nivå AA. Den må se på de problemene som rent faktisk er identifisert av personer med nedsatt funksjonsevne.

Dysleksi Norge vurderer at retten til å klage må være sentral for å nå målene om universell utforming. Det er personer med ulike typer nedsatt funksjonsevne som er best til å **utfordre** samfunnets og virksomhetenes forståelse av universell utforming. Når forskrift om universell utforming av IKT-løsninger vedtas er det derfor av største betydning at muligheten til å klage er ivaretatt.

Dysleksi Norge mener at denne muligheten skal gis både enkeltpersoner og organisasjoner som representerer en gruppe personer med nedsatt funksjonsevne.

WCAG 2.0 SOM KRAVSPESIFIKASJON

I diskriminerings- og tilgjengelighetslovens § 9 fremkommer det at brudd på plikten til å sikre universell utforming av virksomhetens alminnelige funksjon regnes som diskriminering, såfremt ikke virksomheten oppfyller nærmere bestemmelser i lov eller forskrift om innholdet i plikten til universell utforming.

Dysleksi Norge opplever at de pliktene som fremkommer av det nye forslaget ikke vil sørge for universell utforming i tilstrekkelig grad til å forhindre diskriminering.

Dysleksi Norge er ikke enige i at standarden i WCAG 2.0 er tilstrekkelig i vurderingen om en nettløsning er universelt utformet. I en studie av Rømen og Svanæs er retningslinjene i WCAG 2.0 sett opp imot de problemene som er identifisert av funksjonshemmede. Retningslinjene i WCAG 2.0 viste seg å være ufullstendige sett i forhold til disse problemene. Kun 30% av problemene som de funksjonshemmede identifiserte var også identifisert i WCAG 2.0-retningslinjene. Dette betyr at det er fullt mulig for en nettside å fylle kravene til WCAG 2.0 og fortsatt være utilgjengelig for funksjonshemmede.

Utviklerne av WCAG (WAI) har aldri publisert noen form for vurdering av hva som er et akseptabelt gap mellom faktiske utfordringer funksjonshemmede har og de utfordringene som er identifisert i WCAG. At WCAG *alene* allikevel skal fungere som en standard for universell utforming finner vi kritikkverdig.

Dysleksi Norge støtter Rømen og Svanæs konklusjon i "Validating WCAG 1.0 og 2.0 through Usability Testing With Disabled Users" om at WCAG *alene* ikke er tilstrekkelig. Retningslinjene må suppleres med kontinuerlige tilbakemeldinger fra brukerne.

Dysleksi Norge mener at retningslinjene som følger av WCAG 2.0 ikke i seg selv er nok til å sikre universell utforming. Det er sentralt at disse suppleres med kontinuerlige tilbakemeldinger fra brukerne, for eksempel i organiserte testsituasjoner. Her kan vi også se betydningen av en klageadgang og tilsynsrolle som vil bidra til forbedring av et system ved å avdekke dets feil og mangler.

Vennlig hilsen
Dysleksi Norge

Caroline Solem
Generalsekretær

Silje Hasle
Seniorrådgiver